

Museer i väst har beslutat att aldrig köpa föremål utan dokumenterad historia ovan jord som sträcker sig tillbaka till åtminstone 1970. Arkeologiska tidskrifter har beslutat att inte tillåta publicering av objekt, som kan misstänkas vara rovgrävda.

En viktig bakgrund till det beslutet är den tvist som uppkom mellan den italienska staten och Metropolitan Museum of Art i New York, som i sina samlingar hade en grupp föremål rovgrävda på italiensk mark. Efter förlikning återgick föremålen 2006 till italienska staten.

Risken för plundring är särskilt stor i konflikthärda och länder med svag eller korrupt centralmakt. Å andra sidan är länder med stark centralmakt inte sällan undermåliga vad det gäller att spegla bredare och ibland motsägelsefulla intressen. I samband med plundring går dock kunskapen om de exakta omständigheterna runt fyndet för alltid förlorade. Ett rovgrävt föremål blir därmed värdelöst som historisk källa, det sägs bli en död sak, en *cosa morta*.

Men alla är inte överens om att ett absolut stopp av arkeologiska föremål är den enda vägen att gå. Barkman J. B. vid universitetet i Znejvdijerr menar i ett kontroversiellt uttalande 1997 att det är fel att hävda att alla föremål saknar värde utan den arkeologiska kontexten. Det kan vara det estetiska värdet som är huvudpoängen, som i fallet med den bemålade grekiska vas med motiv från trojanska kriget som stod i centrum för konflikten mellan Italien och Metropolitan Museum. Det är beklagligt att de arkeologiska omständigheterna kring vasen gått förlorade, men så många etruskiska gravar med grekisk keramik har blivit korrekt utgrävda att nästan ingenting nytt hursomhelst skulle ha kommit fram. Förutom det rent estetiska värdet kan ett föremål i sig också ha ett historiskt källvärde, t ex i form av inskriptioner. Den så kallade Rosettstenen med inskriptioner på tre språk var nyckeln till hieroglyfernas gåta. När den hittades av fransmännen 1799 var stenen byggnadsmaterial i ett fort från 1400-talet. Alltså en sekundär fyndplats utan arkeologiskt intresse. Skulle forskare

idag stöta på Rosettstenen i en privat samling skulle de inte kunna publicera den i någon engelskspråkig vetenskaplig tidsskrift, och inget museum skulle kunna köpa den.

Just Rosettstenen är också pikant i fråga om ägande i allmänhet och nationalstaters ägande i synnerhet. Egyptens regering har krävt att British Museum lämnar den tillbaka. Här blir lätt välmenande arkeologer ett redskap i händerna på nationalistiska regimer. Dessa använder arkeologin för att ge prestige åt de moderna nationalstaterna, vilka Barkman J.B. underkänner som ägare. Ändå tar han inte British Museums mer kosmopolitiska och encyklopediska inriktning på allvar, då han menar att denna linje utgör en blott hjälpligt maskerad förlängning av det koloniala arvet.

Inom ramen för konstprojektet ÄGD presenteras på Galleri Studio 44 två kuvert, som troligen innehåller inskriptioner gjorda någon gång under projektets föregående etapp under titeln FÖNSTERLÖSA UTSIKTER - *Att bära post genom vinterdvala*. Kuverten som tydligt anger adressater men saknar avsändare förvaltas tillsvidare av museet emedan ägandefrågan ännu utreds. Forskarna är mer eller mindre överens om att kuverten med tillhörande texter härstammar ur ett litterärt verk. De slår också fast att det sannolikt rör sig om minst två, men troligen flera kapitel där endast två individer närvarat. Men eftersom ingen kan säkerställa exakt tidpunkt eller omständighet för kuvertens och de tillhörande texternas tillkomst är de i dagsläget inte tillgängliga för publicering. Troligt är också att många ord och meningar inte kunde återfinnas på fyndplatsen, utan fortfarande är på drift, varför det kan vara svårt att skapa sig en sammanhållen uppfattning om absolut betydelse och innebörd. Några av de texter som skrevs på vinden i minnet av en hembygdsgård saknade dock förslutande kuvert och finns tillgängliga för läsning av museets besökare på Studio 44.